

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидата наук з фізичного виховання і спорту, доцента
Радченка Юрія Анатолійовича
на дисертаційну роботу Коханевича Анатолія Івановича на тему
«Комплексний контроль за функціональним станом кваліфікованих
борців на етапі спеціалізованої базової підготовки», представлену на
здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 – Освіта/Педагогіка
за спеціальністю 017 – Фізична культура і спорт**

Актуальність обраної теми.

Сучасний етап розвитку спортивної боротьби характеризується зростанням популярності та видовищності змагань. Крім того, відбувається постійне удосконалення правил змагань, що призводить до інтенсивності борцівських сутичок. Однак, наявні зміни впливають на корекцію тренувального процесу.

Однією з важливих ланок системи підготовки в спортивній боротьбі є система контролю за функціональним станом організму спортсменів. Моніторинг актуального функціонального стану спортсмена сприяє можливості індивідуалізувати тренувальний процес та здійснювати необхідні заходи щодо корекції режиму навантажень та відпочинку.

Серед існуючих підходів щодо контролю за функціональним станом у спортсменів традиційно використовують методи функціональної діагностики. Однак, спортивна боротьба потребує комплексного підходу до оцінки основних складових підготовленості спортсмена. Тому, при оцінці функціонального стану борців доцільно використовувати комплексний підхід.

Виходячи з вищезгаданого дисертаційна робота Коханевича А. І. «Комплексний контроль за функціональним станом кваліфікованих борців на етапі спеціалізованої базової підготовки» є актуальною.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.
Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2021-2025 рр. за темою 2.6 «Науково-методичний супровід тренувальної та

змагальної діяльності кваліфікованих спортсменів у єдиноборствах та силових видах спорту» (номер держреєстрації 0121U108940).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертація складається зі вступу, аналітичного розділу, методичного розділу, двох розділів результатів досліджень, розділу аналізу та узагальнення результатів дослідження, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел, додатків.

В анотації подано короткий виклад українською та англійською мовами основних наукових положень дисертаційної роботи та її ключових слів. Автором також представлено список опублікованих праць за темою дисертації.

У вступі подано загальну характеристику дисертації: обґрунтування актуальності обраної теми; мету і завдання; об'єкт та предмет дослідження перелік використаних наукових методів дослідження; наукову новизну та практичне значення отриманих результатів; кількість публікацій автора за темою дисертації. Аналітичний огляд розкриває актуальні проблеми комплексного контролю в системі тренувальної і змагальної діяльності кваліфікованих борців на етапі спеціалізованої базової підготовки. Розглядаються питання морфо-функціонального розвитку організму кваліфікованих борців на етапі спеціалізованої базової підготовки, та характеристика розвитку психофізіологічних функцій у кваліфікованих борців. Проведений аналіз літературних джерел повністю відповідає суті дисертації, викладений логічно і розкриває питання, пов'язані із проблемами контролю та управління функціональним станом у кваліфікованих борців на етапі спеціалізованої базової підготовки.

Методичний розділ присвячено використаних у роботі методик дослідження. Для вирішення поставлених завдань використано адекватні методи дослідження.

Автором проведено комплексне дослідження функціонального стану організму борців, із залучанням методики оцінки біологічного віку та рівня

фізичного розвитку спортсменів, аналіз складу тіла (за біоімпедансометрію), оцінка варіабельності ритму серця та психофізіологічне дослідження.

Дослідження проводилося на базі спортивного клубу з боротьби м. Кременчука. У дослідженні брали участь 31 кваліфіковані спортсмени, які спеціалізувалися у греко-римській боротьбі, віком 14-16 років. Крім того, для апробації запропонованих критеріїв комплексного контролю було обстежено 18 спортсменів віком 14-16 років, члени КДЮСШ м. Кременчука.

Третій розділ присвячено опису результатів власних досліджень, аналізу особливостей функціонального стану кваліфікованих борців із різним рівнем фізичного розвитку. Окремо розглядається прояв когнітивних функцій кваліфікованих борців на етапі спеціалізованої базової підготовки.

Четвертий розділ присвячено обґрунтуванню та розробці критеріїв контролю за функціональним станом кваліфікованих борців на етапі спеціалізованої базової підготовки. Визначено факторну структуру функціонального стану кваліфікованих борців в умовах поточного контролю. Також розроблено критерії контролю за функціональним станом кваліфікованих борців на етапі спеціалізованої базової підготовки. Проведена апробація розроблених критеріїв контролю за функціональним станом кваліфікованих борців виявила високу ефективність означених підходів.

П'ятий розділ присвячено аналізу та узагальненню результатів дослідження. Висновки повністю відповідають завданням дослідження та змісту основного тексту роботи. Таким чином, задачі, поставлені у дисертації, виконані у повному обсязі.

Оцінка змісту дисертації та її основних положень. Матеріали дисертаційного дослідження викладено на 214 сторінках тексту комп'ютерного набору державною мовою. Дисертація складається з анотацій двома мовами, переліку умовних позначень, змісту, вступу, п'яти розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел та додатків.

Наукова новизна полягає у тому що дисертантом уперше:

- виявлено переважання біологічного віку над календарним у кваліфікованих борців, внаслідок прискорення морфо-функціонального дозрівання організму;
- показано наявність переважання індексу маси тіла, відсотку жирової та м'язової маси тіла у кваліфікованих борців із помірним напруженням системи регуляції ритму серця;
- виявлено що компенсаторний механізм запобігання стресу і сприянню швидкості прийняття рішення у кваліфікованих борців проявляється у зростанні імпульсивності та появленні некерованих спонтанних рухів.

Практичне значення результатів дослідження роботи полягає в тому, що отримані результати дозволяють вносити корекцію у тренувальний процес кваліфікованих борців на етапі спеціалізованої базової підготовки.

Результати дослідження впроваджено в практику тренувального процесу, що дозволило об'єктивно оцінити функціональний стан борців та внести зміни у програму підготовки.

Результати дисертаційних досліджень впроваджено у практику тренувального процесу КДЮСШ «Ніка» (м. Київ, КДЮСШ, акт впровадження від 10 лютого 2024 р.) та у процес підвищення кваліфікації тренерів Полтавської обласної школи вищої спортивної майстерності (м. Кременчук, управління освіти і науки обласної ради, від 10 лютого 2024 р.) та впроваджено результати наукових досліджень в освітній процес кафедри спортивних єдиноборств та силових видів спорту, НУФВСУ (м. Київ, акт впровадження від 14.01.2025 р.) про що свідчать відповідні акти впровадження.

Оцінка структури, змісту та оформлення дисертації.

У вступі дисертації обґрунтовано актуальність обраної теми роботи, сформоване наукове завдання; вказується зв'язок дисертаційного дослідження з науковими планами, темами; розкривається науковий апарат дослідження: мета, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження; визначаються наукова новизна, практична значущість; наводяться дані про особистий внесок

здобувача, апробацію та впровадження отриманих результатів, подано інформацію про публікації, структуру та зміст роботи.

У першому розділі «Проблеми комплексного контролю в системі тренувальної і змагальної діяльності кваліфікованих борців на етапі спеціалізованої базової підготовки» розглянуто особливості морфо-функціонального розвитку. Також автор розглядає розвиток психофізіологічних функцій у кваліфікованих борців на етапі спеціалізованої базової підготовки. Окремо показано шляхи управління функціональним станом кваліфікованих борців на етапі спеціалізованої базової підготовки.

У другому розділі «Методи та організація дослідження» відповідно до мети та завдань дослідження обґрунтовано методологічний апарат дослідження та етапи наукового пошуку здобувача. Автор застосовував методи оцінки функціонального стану, варіабельності ритму серця, психофізіологічного тестування у кваліфікованих борців. Дослідження були проведені у чотири етапи дослідження протягом 2021 - 2024 рр.

У третьому розділі «Особливості функціонального стану кваліфікованих борців із різним рівнем фізичного розвитку на етапі спеціалізованої базової підготовки» визначено переважання біологічного віку над календарним серед кваліфікованих борців, що свідчить про прискорення морфо-функціонального дозрівання. Було встановлено, що функціональний стан кваліфікованих борців на етапі спеціалізованої базової підготовки є результатом сформованої функціональної системи, що складається з основних компонентів: морфо-функціонального, вегетативного, нейродинамічного і когнітивного. Виявлено, що характер прояву когнітивних функцій у кваліфікованих борців на етапі спеціалізованої базової підготовки має зв'язок із рівнем напруження автономної регуляції. Високому напруженню автономної регуляції відповідає високі значення показників продуктивності та ефективності переробки невербальної інформації.

У четвертому розділі «Обґрунтування та розробка критеріїв контролю за функціональним станом кваліфікованих борців на етапі спеціалізованої базової підготовки» обґрунтовано алгоритм комплексного контролю за рівнем функціонального стану кваліфікованих борців. Для цього автор застосував

факторний та множинний регресійний аналіз, що дозволило виявити інформативні складові функціонального стану борців. Проведено апробацію розробленого алгоритму функціонального стану за відповідними диференційними шкалами. Також розроблені алгоритми перевірені на валідність, що підтвердило інформативність запропонованих підходів.

У п'ятому розділі «Аналіз і обговорення результатів дослідження» дисертантом узагальнено результати дисертаційного дослідження узагальнено результати дисертаційного дослідження відповідно до поставлених завдань. Представлено положення наукової новизни та відмінності отриманих результатів від відомих раніше. Висновки роботи є логічним завершенням проведених автором досліджень, базуються на широкій інформаційній базі, що включає джерела наукового, нормативного і статистичного характеру. Результати розрахунків та висновки, зроблені на основі отриманих результатів, не викликають сумніву та становлять інтерес як для науки, так і для практики. Висновки до кожного розділу і дисертації в цілому відображають суть виконаних досліджень і тісно пов'язані з їх змістом.

Повнота викладення матеріалів дисертаційної роботи у наукових публікаціях. Наукові результати дисертації висвітлені в 10 наукових публікаціях: 2 статті у наукових виданнях з переліку наукових фахових видань України, 1 стаття у періодичному науковому виданні Польщі, яке проіндексоване у базі даних Scopus (Q2), 3 публікації апробаційного характеру, 4 публікації додатково відображають наукові результати дисертації.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертаційної роботи. Оцінюючи в цілому дисертаційну роботу Коханевича А. І. «Комплексний контроль за функціональним станом кваліфікованих борців на етапі спеціалізованої базової підготовки» позитивно, можна зазначити деякі зауваження та побажання що потребують коментарів.

1. В аналітичному огляді автор при розгляді розвиток психофізіологічних функцій у кваліфікованих борців на етапі спеціалізованої базової підготовки вказує на процес статевого дозрівання, який закінчується у віці 13-15 років.

Однак, у дослідженні приймали участь кваліфіковані борці віку 14-16 років. Чи враховував автор в своїй роботі рівень статевого дозрівання спортсменів?

2. Автором отримано кореляційний зв'язок між індекс маси тіла та показниками спектрального аналізу серцевого ритму. Однак, причин, або пояснення результату не описано. Хотілось би більш отримати пояснення отриманих даних.

3. Згідно рис. 5.1 автор показує схему зв'язків основних чинників, що забезпечують рівень прояву функціонального стану кваліфікованих борців на етапі спеціалізованої базової підготовки. Судячи з рисунку, автономна регуляція впливає на психічний стан, невербальний інтелект та нейродинаміку. Виникає питання, а чи спостерігається зворотній вплив психічного стану, невербального інтелекту та нейродинаміки на автономну регуляцію?

4. В практичних рекомендаціях автор описує алгоритми застосування комплексного контролю за функціональним станом кваліфікованих борців. Цікаво було б почути який очікується ефект від впровадження результатів дисертаційного дослідження в практику тренувального процесу?

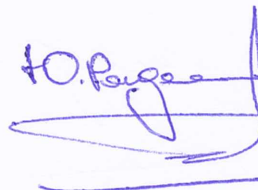
Однак, зазначені побажання не впливають на загальну позитивну оцінку рецензованого дослідження, не знижують високого рівня представленої роботи.

Висновок про відповідність дисертації до встановлених вимог.
Дисертаційна робота Коханевича Анатолія Івановича «Комплексний контроль за функціональним станом кваліфікованих борців на етапі спеціалізованої базової підготовки» є завершеним самостійним науковим дослідженням, має наукову новизну, практичну та теоретичну цінність. Дисертаційна робота відповідає спеціальності 017 Фізична культура і спорт, вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019 р.) і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор Коханевич Анатолій Іванович

заслуговує присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта /
Педагогіка за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Рецензент:

кандидат наук з фізичного
виховання і спорту, доцент, доцент
кафедри спортивних єдиноборств та
силових видів спорту Національного
університету фізичного виховання і
спорту України

Юрій РАДЧЕНКО

Підпис Юрія РАДЧЕНКА засвідчую:

Вчений секретар Національного
університету фізичного виховання і
спорту України

Галина МАШЕРЕНКОВА